Poštnina plačana v gotovini

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1·50
Celoletna naročnina Din 35·— • Čekovni račun: „Straža v viharju", Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju" (A. Tepež) • Urejuje: R. Čuješ
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 20. januarja 1938 — Leto IV — Številka 14

PONUJENA ROKA ...

Kljub jasnim papeževim besedam o sodelovanju s komunizmom in jasnim besedam kardinala Verdierja so mnogi francoski levičarski listi začeli zavijati besedilo Verdierjeve poslanice, češ da dopušča katoličanom sodelovanje s komunisti. Na Hrvatskem si je nekaj podobnega dovolila **»Nova Riječ«**, ki je hotela svoje ljudsko frontaške namene zavarovati celo z avtoriteto papeža in kardinalov.

»Po povratku kardinala Verdierja,« piše Nova Riječ, *»lahko rečemo, da je to vprašanje tudi v teoriji rešeno na način, kakor se je že v praksi reševalo v vsej Evropi.«* (Tu navaja, da so v Belgiji *»katoličani službeno na poziv svojih cerkvenih poglavarjev šli na volitve skupno z liberalci, socialisti in komunisti proti fašistom, ki sicer v Belgiji odločno poudarjajo svoje versko stališče,«* da se v Španiji precejšnje število katoličanov bori v vrstah ljudske fronte itd.). *»Smisel te poslanice je jasen: katoličani morejo sodelovati z vsemi, (torej tudi s komunisti!) pri tem pa se v ničemer ne odrečejo svoji ideologiji.«*

Pri nas je prinesel **»Glas delavca«** (2. štev. t. l.) celoten članek v slovenskem prevodu.

Temu se niti ne čudimo. Levičarjem je pač vsako sredstvo primerno in dovoljeno, tudi zavijanje sicer jasnih izjav.

Bolj nas preseneča to, da piše v bolj ali manj istem duhu tudi **»Delavska pravica«**, glasilo krščanskega delovnega ljudstva, kakor se imenuje.

»Mi imamo prav!«

V 2. številki »Delavska pravica« v uvodniku »Velike besede ljubezni« ugotavlja: *»Za nas so bile te besede (kardinala Verdierja in svetega očeta — op. ured.) še posebno razveseljive, ker so nam v celoti potrdile pravilnost naših stališč v načelnem in praktičnem pogledu.«*

Njihovo stališče.

Svoje stališče, ki je že itak javnosti znano, izpovedo v istem članku kakor sledi: *»Razvoj socialnih in političnih vprašanj je tudi v Franciji privedel tako daleč, da je bilo treba jasne odločitve o možnosti sodelovanja katoličanov in katoliških strank s strankami ljudske fronte, posebno glede sodelovanja z marksisti, s komunisti in socialisti. To vprašanje se je reševalo po drugih državah že davno prej pač po razmerah in od primera do primera — torej čisto praktično. Pri nas na primer že l. 1922. (»Zveza delovnega ljudstva« v Ljubljani) in l. 1923. na V. katoliškem shodu. (Glej članek: »Iz Slovenije v dravsko banovino«!) Kakor pri nas, je tudi drugod bilo odločeno, da morejo katoličani gospodarsko in politično sodelovati s strankami, ki imajo sicer njim nasprotne programe. In tako so katoliške stranke sodelovale ne le od primera do primera, marveč tudi stalno z desnico in z levico, z liberalci in drugimi demokrati pa tudi s socialisti in komunisti. Še lani je belgijski kardinal pozval vernike, da volijo skupaj z liberalci in socialisti proti fašistom, čeprav le-ti naglašajo svojo vernost. Katoličani so sodelovali dolga leta s socialisti v Nemčiji in Avstriji in to sodelovanje je bilo koristno za katoličane in za Cerkev. Češka ljudska stranka stalno sodeluje v vladi z liberalci in socialisti in je tudi glasovala za politično zvezo z boljševiško Rusijo. V Španiji je del katoličanov z ljudsko fronto. Tudi v sami Franciji krščanski demokrati od začetka tesno sodelujejo z ljudsko fronto in njeno vlado ter so glasovali v parlamentu za vse njene zakonske predloge. Po praktični rešitvi vprašanja so načeli sedaj tudi načelno stran. Socialisti in komunisti so ponudili katoličanom, s katerimi se v političnih in gospodarskih zadevah kolikor toliko ujemajo, tesnejše sodelovanje.«*

»Vprašanje je rešeno tudi načelno, kot že doslej v praksi po drugih evropskih državah.«

Ko navede del kardinalovega pisma, konča samo s stavkom: *»Tako sv. oče po kardinalu Verdieru. Naše geslo pa je samo: Naprej!«*

Naši krščanski socialisti (ki še vedno niso toliko napredovali v katoliški disciplini, da bi se od papeža odklonjenemu imenu odpovedali) so torej razumeli enako kakor »Nova Riječ« in »Glas delavca« pismo kardinala Verdierja kot pozitiven odgovor na poziv Thoreza, ki je povabil katoličane na sodelovanje.

Odgovor francoskih žosistov.

Pri nas opažamo ne povsem iskreno tekmovanje, kdo bo pri nas predstavljal neke vrste žosizem. Neiskreno je to v toliko, ker si skušajo nekateri prilastiti to ime, ne da bi sprejeli tudi njegovo vsebino.

Odgovor francoskih žosistov na ponujeno roko se v kratkem izvlečku glasi:

Odgovor žosistov na »ponujeno roko«.
(Po njihovem glasilu: »La jeunesse ouvrière«.)

Razlika v cilju:

Onim, ki katoličanom ponujajo roko, je kardinal naslovil sledeče besede: **»Vaši nauki niso naši nauki. Naši nauki so nauki Kristusa in Cerkve. Za te nauke so umirali mučenci. Tudi mi jim bomo sledili, če bo potrebno. Sodelovanje? Naše delo je prežeto z duhovnostjo, vaše pa z materializmom. In ta element duhovnosti, ki je nam največja in bistvena dobrina vsega našega dela, vi odklanjate. Ali je potem sploh še možno sodelovanje?«**

Jasno je, da pri tem ni mišljeno samo tako sodelovanje, ki bi obsegalo razne usluge, za kar smo mi vedno pripravljeni, ampak je mišljeno **sodelovanje, ki predpostavlja soglasje, zvezo dveh nazorov, dveh hotenj za izgraditev družbe po načelih, s katerimi mi ne soglašamo.**

Oni predpostavljajo materijo. Človek jim ni nič drugega kot sestavina dušika in drugih snovi, čigar življenje konča s smrtjo. To njih naziranje je popolnoma nasprotno našemu.

Država, rodbina, narodnost, družba; vse jim je v službi njih materialističnega nazora. Kako jim potem govoriti o dostojanstvu, o relikvijah in o drugem sličnem, kako jih pridobiti za idejo, ki ne polni samo trebuha, ampak daje tudi odgovor na vsa življenjska vprašanja, če v človeku ne vidijo drugega kot snov, ki se neha premikati s smrtjo?

Med nami in njimi je torej **nepremostljiva razlika** v pogledu na življenje. Nam človek ni samo kos snovi, ila; mi verujemo, da ima vsak človek dušo po božji podobi in da je ustvarjen za večno srečo. Za nas je vse zemsko življenje organizirano v službi za večno življenje, za katerega smo vsi poklicani.

Nam je torej **nemogoče sodelovati** z njimi zaradi različnega pogleda na življenje, ki ga razlaga vsak po svojem.

Nosilci resnice:

Toda ta pogled na življenje, ki je edini resničen, mi ne smemo čuvati le zase, kot da bi čuvali kak zaklad. To bi bilo v nasprotju z našo nalogo. Naša dolžnost je, da Kristusov nauk dalje razširjamo. Glede tega je kardinal v božični poslanici napisal:

»Mi kristjani hočemo pomagati vsem, ki trpe, pomagati delavcem, da pridejo do svojih pravic, pripravljati bodoč sporazum vseh ljudi v pravici in ljubezni. Če ta kretnja ponujene roke z vaše strani pomeni željo, da boljše spoznate svoje katoliške brate, da bolj upoštevate njihovo prepričanje, čustvovanje in delo, skupno z vero, ki jih navdihuje, Cerkev ne bo odklonila, da se izvrši to delo spoznanja ... In vi boste mogli ugotoviti, da more ona v veliki meri doprinesti k sreči vseh.«

Moči naše vere mi ne odrekamo nikomur. Vedno jo uporabljamo v pomoč našim bratom-delavcem. Za nas mladi delavec ni stroj za proizvajanje, ni zgolj snov, ki živi do smrti in potem izgine. Za nas je delavec človek z neumrjočo dušo, sin božji, Kristusov brat. Živeti mora zato življenje vredno človeka. Za svoje delo mora dobiti dovoljno plačo.

To hoče doseči gibanje žosistov. Pomagati hoče vsakemu delavcu, da uresniči katoliško življenje. Hočemo mu dati vero in pravilni pogled na življenje in svet. Hočemo mu doseči vse življenske pogoje, ki jih potrebuje.

Zato pa ne zahtevajte od nas, vi pripadniki materializma, da bi vam pomagali izgraditi novo družbo, reorganizirati svet, ko pa o tem nismo istega mišljenja. V vse to hočete postaviti vaša načela, ki so našim nasprotna. Mi ne uvidimo, da bi skupno delo rodilo kake uspehe, ker nimamo enakih ciljev. Nam se zdi, da bi z našo pomočjo radi zgradili palačo, v kateri bi mi bili sužnji.

Mi hočemo priti na pomoč vsem tistim, ki stradajo in so v bedi. Ponuditi jim hočemo roko, da jih privedemo h Kristusu — viru vse tolažbe —, da bi Ga ljubili. Hočemo jim dati pravo pojmovanje človeka delavca in nove družbe.

Zato, samo zato so žosisti tu in dobro vedo, kako morajo izpolnjevati svojo nalogo.

Zopet po svoje.

Jasna je beseda sv. očeta v okrožnici Divini Redemptoris: *»Komunizem je nekaj bistveno slabega, zato prav v nobeni reči ne bo z njim sodeloval, komur je mar krščanske kulture;«* jasno je odklonil p. Leon Merklen v »La Croixu« (16. dec. 1937.) zavijanje levičarskih listov (prim.: 12. štev. »Straže v viharju« in »Slovenca« z dne 30. XII. 1937.), jasno je taka zavijanja odklonil Della Torre v »Osservatore Romano« in novi lyonski kardinal Gerlier je izjavil: *»Jaz pa vas zagotavljam, ko sem slišal odmev najglobljih misli sv. očeta, da so take trditve (da dovoljuje sodelovanje s komunisti, op. ur.) nečastno ponarejanje misli sv. očeta. Sv. oče je ponovno potrdil veljavo besed iz svoje okrožnice »Divini Redemptorio«, ko je dejal: »Ko se, moji sinovi, upirate zmo-*

PONUJENA ROKA V PRAKSI

Da spoznate, da tudi nekatoličani uvidijo nesmiselnost sodelovanja s komunisti v ljudski fronti, prinašamo karikaturo francoskega lista »Le Canard Enchainé«, ki sicer ne kaže preveč spoštljivosti, ki pa tudi nima slabega namena.

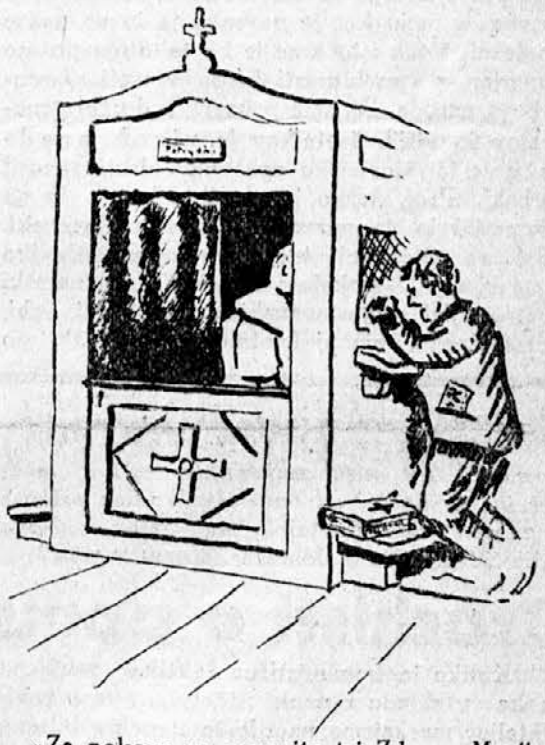

»Za pokoro pa opravite tri Zdrave Marije in eno internacionalo.«

Ob smrti prof. A. Šerka

1.

Bilo je 16. januarja popoldne ob 2. uri: stali smo pred našo toliko ljubljeno univerzo. Svečano in umerjeno je prišel mrtvaški sprevod iz Gregorčičeve ulice, polagoma in previdno so stopali konji, kot bi čutili, koga peljejo danes k počitku. Sprevod je obstal in strmeli smo vsi v krsto, ki je vklepala telesne ostanke prof. A. Šerka. Zdelo se je ,kot bi plavale nad to krsto še slutnje pokojnika iz zadnjih dni in tudi zadnjih mesecev: »Moj duh omaguje, dnevi mi ugašajo in le grob mi ostaja.«

Slišali smo pretresljive besede ob krsti in grobu, brali smo veličastne nekrologe v časopisju, čutili smo vso resničnost pisanih in izgovorjenih besed, a ostalo je na dnu našega srca marsikaj nedopovedljivega, ozir. marsikaj takega, česar nihče ne pove.

2.

Prof. Šerko, slovenski mož.

Vprašali smo, zakaj je že zdaj umrl: **majhen narod,** ki tako potrebuje strokovnjakov in ki le s kvaliteto zmaguje, tako strahotno težko pogreša tako samobitno duševno potenco, pa še takega strokovnjaka na takem svojstvenem polju kot je nevrologija in so dušne bolezni! Toda istočasno je bil tako neizprosno uverjen o samobitnosti in bodočnosti slovenskega naroda. En sam primer: V družbi generalov in višjih častnikov je visok predstavnik slovenske upravne oblasti govoril srbski. Prof. Šerko je planil pokoncu in ga ozmerjal in ga pozval, naj govori slovenski. Saj so Slovenci tudi drugi: a nekoliko menjajo, »štokajo«; nekdaj je vel nemški veter, zdaj »jugoslovenski« ... toda pri Tebi, prof. Šerko, nič ni frfotalo in plapolalo po zraku, zdi se kot bi tvoje slovenstvo bilo tako izklesano trdo, neomajljivo kot trdi kraški svet. Nam, mladini, si dal svetal zgled in jasen pouk o pravem slovenskem značaju! Slovenska zemlja je žejna Tebe, prof. Šerko, in zato je naša žalost žalost naroda.

3.

Mož dela.

Prof. Šerko! Videli smo Te, kako si ob dobrem in slabem vremenu stopal brhko, odločno, dela željan po ulicah. Tebi se je vedno mudilo. Bolnišnica: tam so Te čakali najbednejši, dušno bolni in čudovito, vzljubili so Te: umljivo, zaslutili so Tvojo veličino, Tvojo prodornost, čutili so, da so v Tvojih rokah.

Univerza Te je čakala: minute so štete: akte prebrati, dijake sprejemati, seje, seje! Zdaj senata, zdaj uprave, zdaj akcije za bolnišnico. — Predavanja: točno, resno, stvarno in sočno! Sicer si bil šaljivec, tak original: a v predavanjih cel mož dolžnosti in dela. Saj je Tvoja beseda imela poseben prizvok: tisti notranjski, neposnemljivi naglas, tista vzhičenost, ognjevitost, ki je vse ovire in ugovore tako rekoč že v prvi sapi podrla: zdelo se je, da v Tebi plapola vedno žgoč ogenj. Prof. Šerko: Tvoja delavnost, Tvoja bliskovita tekma skozi življenje, kot bi slutil bližnjo smrt, nam je zgled, ki nas vzpodbuja k neumornemu delu.

4.

Prof. Šerko, mož dobrodelnosti.

Hodil si s pevskim zborom: sedel med akademiki-pevci, bil si dijak med njimi; plačeval si mladim ljudem marsikako kupico vina! Bil si član odbora za Oražnov dom, vsakemu si privoščil in želel pomoč! Radodaren si bil! Bolniki so Te ljubili: Ti si se lahko zadrl, zavpil — čudno, Tebi nihče ni zameril... Kako je zasijal Tvoj obraz, ko si se iz vsega srca nasmejal! Oster, rezek, sarkastičen si znal biti, kot bi se Tvoja duša vedno rada v gube nabirala, a čudno: kadar je bila beseda o bednem slov. dijaku, o težavah akademika, o mladih ljudeh, so se vse te gube razlezle in postal si mehak in popustljiv in potem si naglo, naglo odšel, kot bi hotel reči: Ne poznam več samega sebe; kjerkoli je šlo za zgubljeno pozicijo, za teptane, ponižane, razžaljene, za trpeče, tam si skočil na plan kakor rojen gentleman in vitez srednjega veka in vihtel meč obrambe. Mi, ki verujemo v večno življenje, vemo s Teboj vred, da smo vsi grešniki, a upamo tudi, da bo ta Tvoja ljubezen, ta usmiljenost, to sočustvovanje z nesrečo v božjih računih tehtala.

To nesebično dobrotljivost in ustrežljivost si hočemo vzeti za naš zgled.

5.

Prof. Šerko, genij in znanstveni kosmopolit.

Ti si kupil vsako slovensko knjigo, poznal kače in kuščarje, sploh vse, kar leze po zemlji, pisal si filozofske razprave, kritike o A. Ušeničniku, Vebru in drugih, o psihoanalizi, tudi o literaturi; a kaj šele Tvoje znanje v medicinski znanosti in v specialni stroki duševnih bolezni! Mislil si naglo in bistro, pisal si bliskovito, ponoči ali podnevi... Zdi se, da je bila Tvoja genialnost enkratna! Na tem polju te moremo občudovati, a posnemati te ne more vsak.

6.

Mož poguma.

Bil si pogumen in drzen! Nisi se laskal nikomur! Strahu nisi poznal; bil si iskren in nesebičen: sebe nisi iskal. Nikdo noče tega-le povedati, da so se Te vsi nekoliko bali: in tak strah je zdrav! Pa kje si vse to vzel in dobil? V tolažbo nam je, da slovenska zemlja ustvarja take kremenite značje: Redko kdaj je genialnost, duhovitost, pridnost in hkrati kremenitost pogumnega, neustrašnega značaja združena: Ti so to imel!

Skušali Te bomo v pogumu posnemati; ne vemo, če se vsakemu posreči.

7.

In vera?

Motrimo Te, prof. Šerko, kot katoliki, kot globokoverni akademiki. Mi vemo, prof. Šerko, da v tem oziru nisi bil popolnoma z nami! Vemo: iskal si in iskal in to resno iskanje je bilo Tebi v čast. Ako se nisi končno dokopal do polne resnice krščanstva, so temu krive tradicije na nemških univerzah, duh časa in okolje, toda volja Tvoja ni bila slaba! Nikdar nisi podcenjeval, kaj šele smešil versko prepričanje drugih! Saj si z mnogimi predstavniki kršč. svetovnega nazora bil v najbolj prijateljskih stikih. Ne zameri nam, prof. Šerko, te iskreno izražene želje: da bi nam Tvoja očitno izražena veroizpoved bila v največjo uteho in vzpodbudo! Plehkega, fanatičnega svobodomiselstva nikdar nisi maral. Morda smo pa mi sami nekoliko sokrivi: morda smo premalo molili, premalo žrtvovali, premalo iskali Tvojo dušo. Saj vendar vera predpostavlja izvestno, trdno spoznanje dejanskega razodetja, ki si ga človek že tudi pridobi z lastnim preučavanjem zgodovinskih in drugih dokazov, toda do prave izvestnosti brez razsvetljenja od zgoraj človek ne pride. Tako razsvetljenje pa da Bog najraje po lastni vztrajni molitvi ali po molitvi nas drugih.

---

ti. morate biti prežeti najgloblji bratovskih čustev do človeka.« Ta misel naj najde tudi v naših srcih najgloblji odmev.« Kljub temu pri nas nekateri raje pristajajo na stališče »Nove Riječi« in »Glasu delavca«. **Komu v prid?**

Katoličtvu in resnici prav gotovo ne.

»Kdor hoče biti za apostola med socialisti, mora odkrito in iskreno izpovedati vso in celo krščansko resnico in na noben način ne sme popuščati zmotam« (Quadragesimo anno, 117).

Trockisti o ponujeni roki

Koliko je komunistična taktika »ponujene roke« v skladu z nauki začetnikov in utemeljiteljev marksizma, nam kaže članek v biltenu »L'Ecole Emancipée«, ki ga izdajajo trockisti in v katerem silno napadajo Thoreza, glavnega agenta te taktike na Francoskem, ki je že večkrat v svojih govorih snubil katoličane. Po njegovem govoru 26. oktobra so v svojem, prej omenjenem glasilu, trockisti pokazali na razliko med njegovimi izvajanji in nauki začetnikov in utemeljiteljev marksizma Marxa, Engelsa in Lenina. Navedli so sporedno izvajanja Thoreza in odgovarjajoča mesta iz Marxa, Engelsa in Lenina:

Socializem in religija.

Ni težko ugotoviti pri nas komunistih in pri katoličanih isto velikodušno gorečnost, s katero skušamo odgovoriti na tisočletno stremljenje ljudi za boljšim življenjem. Upanje na neki tuzemski raj, kjer bi bili vsi izmirjeni v delu in ljubezni, podpira napore proletarcev, ki se borijo za srečo vseh ljudi.

»Obljuba Odrešenika je osvetljevala prvo stran zgodovine človeštva«, pravijo katoličani.

Thorez.

Kritika religije je prvi pogoj vsake kritike. Religija je hrana tistih, ki jih tarejo nesreče. Religija je duša brezsrčnega sveta, duh nedu-hovne dobe; je to opij za ljudstvo.

Marx,
(Iz kritike Heglove filozofije.)

Religija je duhovni pritisk, ki leži vedno in povsod na masah, ki so otovorjene z večnim delom v prid drugih... Vera v boljše življenje v onostranstvu se rodi iz nemoči izkoriščanih razredov v borbi proti izkoriščevalcem.

Vera, ki uspava zaradi upanja na božjo nagrado, onega, ki živi vse življenje v bedi, uči ponižnosti in potrpljenja...

(Lenin, »Socializem in vera.)

Religija in napredek.

Napredek krščanstva se je pokazal, ko je krščanstvo organiziralo karitativno pomoč, solidarnost in ko je poizkušalo najti boljše odnošaje med ljudmi fevdalne dobe, ko je skrbelo za versko skupnost. Napredek krščanstva se kaže tudi v verskih redovih, ki so po svojem namenu in svoji praksi komunistični in ki so si določili za nalogo, da ohranijo, razvijejo in presade v novo dobo umetne zaklade preteklosti in zaključke človeškega spoznanja.

Thorez.

Kakor so duhovniki korakali roko v roki s fevdalnimi gospodi, tako krščanski socializem koraka s fevdalnim socializmom. Krščanski socializem ni ničesar drugega kot blagoslovljena voda, s katero duhovnik blagoslavlja nevoljo aristokracije.

Marx, »Manifest«.

Socialne osnove krščanstva so opravičile suženjstvo antike in proslavljale tlačanstvo srednjega veka. Marks.

»Le comunisme de l'Observateur Rhénan«.

Isto velja glede borbe proti fašistom, ki ogrožajo demokratične svoboščine, med katerimi je prva svoboda vesti. Ta predpostavlja in zahteva svobodo v božji službi in prosto izbiro pouka. Thorez.

Svoboda pouka.

V resnici je (anglikanska) cerkev ustanovila svoje narodne šole in vsaka sekta ima svoje šole, samo da bi ohranila vse svoje otroke v svojem območju in da bi tu in tam odtrgala kakega otroka tuji sekti, če bi bilo mogoče. Rezultat: religija je dvignjena na stopnjo najvažnejšega pouka in v njem se natrpa spomin otrok z nerazumljivimi dogmami in s podrobnostmi iz teologije; sovraštvo med sektami in pobožnjaški fanatizem sta s tem oživljena že v početku (pouka) in vsa kultura, umstvena in moralna, je bila sramotno zanemarjena.

Engels.

O prisotnosti duhovnikov v delavskih organizacijah.

Lenin je dopuščal možnost, da se v stranko sprejmejo poleg vseh delavcev, ki so ohranili vero v Boga, tudi duhovniki.

Thorez.

Če hoče kak duhovnik priti v naše vrste, da bi se posvetil politiki v korist skupnosti in če izpolnjuje vestno svojo nalogo, ne da bi deloval proti programu stranke, ga lahko sprejmemo v vrsto social-demokratov.

Toda vsak ve sam od sebe, da tak primer ne more biti drugega kot redka izjema v Evropi, še bolj pa v Rusiji. Mi dovoljujemo v okviru stranke svobodo mnenja: **Mi nismo prisiljeni iti roko v roki z aktivnimi propagatorji takih mnenj, ki jih je večina stranke zavrgla.**

Lenin.

Komunistična in krščanska dobrodelnost.

»Sporazum pri karitativnem delovanju je mogoč«, je nekoč pisal neki katoliški duhovnik. »To je bistveni namen naše politike ponujene roke, trdimo mi.« Thorez.

V pariški okolici so komunisti in katoličani, lajiki in verniki, skupno zbirali zbirke za brezposelne. Komunistični župan in župnik sta skupno izpodbujala gorečnost vseh dobro čutečih ljudi. Thorez.

Med potovanjem po Belgiji, med bivanjem v Aix-la-Chapelle-u in med vožnjo po Renu, sem se prepričal, kako potrebno je energično se bojevati proti duhovnikom, **predvsem katoliškim.** Po Internacionali bom deloval v tem smislu.

(Marxovo pismo Engelsu 25. sept. 1869.)

Socialne osnove krščanstva so osnove hinavstva, proletariat pa je revolucionaren.

Marx,
»Le communisme de l'Observateur Rhénan«.

Visoki predstavniki Cerkve so izrabljali svoje podanike prav tako neusmiljeno kot plemiči in princi in še celo bolj nesramno. Razen »La guerre des paysans en Allemagne«.

Zasebna lastnina

Dvojna narava zasebne lastnine.

Zasebna lastnina, ki smotrno ureja izkoriščanje zemlje in je utemeljena v človeški naravi »tudi zaradi tega, da bi z nje pomočjo dobrine, ki jih je Bog namenil vsej človeški družini, temu namenu res služile; vse to pa ne bi bilo mogoče brez nekega določenega reda« (Qu. a. 45.), pa ima **dvojni značaj: individualnega in socialnega.**

Individualni značaj zasebne lastnine se kaže **v pravici,** ki jo ima lastnik, da sme namreč s svojo stvarjo svobodno razpolagati in druge od razpolaganja s to stvarjo izključiti, socialni značaj pa se kaže **v dolžnosti,** da mora lastnik svojo stvar uporabljati v skladu s splošnimi interesi družbe. Tomažu Akvinskemu je individualnega značaja **upravljanje lastnine,** socialnega značaja pa **raba lastnine.**

Lastninska pravica in raba lastnine.

Že Leon XIII. je poudaril, da moramo ločiti **lastninsko pravico in rabo lastnine** (R. n. 19), kar Pij XI. ponovno poudarja (Qu. a. 47.). Lastninsko pravico urejuje tako imenovana menjalna pravičnost, dočim urejujejo rabo lastnine bolj »druge kreposti, ki pa njih zahtev ni mogoče po sodni poti iztožiti«. (Qu. a. 47.)

Globoko je pojmovanje zasebne lastnine, kakor jo pojmuje katoliška sociologija. Posamezniku priznava pravico do zasebne lastnine in oblast nad njo, da jo uporablja **kot sredstvo** za dosego svojega življenjskega namena, toda opominja ga, da ni on najvišji in končni lastnik stvari, ampak da je pravi lastnik vsega Stvarnik, čigar je vse, kar je. Posameznik je samo oskrbnik zaupane lastnine in bo moral od svojega oskrbovanja dajati točen obračun.

Kdo določa dolžnosti.

Kolikor že naravni zakon ni podrobneje in določneje določil dolžnosti, ki jih ima zasebna lastnina, sme in mora to storiti, upoštevajoč naravni in pozitivni božji zakon, oblast v družbi. Kakor je zasebna lastnina od priznanja državne oblasti neodvisna in je ta upravičeno ne more odpraviti, tako ima državna oblast pravico, da po potrebah blaginje v družbi določa vsebino teh dolžnosti. Kolikor je ne omejuje naravni zakon, ki daje posamezniku pravico do zasebne lastnine, potomcem pravico do dediščine in vsakemu lastniku pravico, da mu državna oblast ne sme zasebno imetje z nerazmernimi davki in nakladami tako rekoč izčrpati, sme državna oblast določati rabo lastnine. Tako njeno ravnanje preprečuje, da bi se zasebna lastnina izrodila in povzročala za družbo neznosne razmere. Tako torej le krepi zasebno lastnino. V določenih primerih sme izvesti državna oblast, če to zahtevajo utemeljeni interesi družbe, tudi razlastitev (na primer za gradnjo železnic), vendar pa le proti primerni odškodnini.

Kdo bodi lastnik.

Pravda med skrajnim individualizmom, ki za lastnino nobenih dolžnosti ne priznava, pač pa vse ugodnosti in pravice zahteva, in pa med kolektivizmom, ki zahteva vsaj podružbenjenje vseh naravnih in proizvedenih proizvajalnih sredstev, je torej odločena tako, da je do zasebne lastnine, ki pa ima tudi socialni značaj, upravičen prav tako posameznik kakor družba. Kaj pa naj ostane v lasti posameznika, kaj preide v last pokrajinskih ali stanovskih združb in kaj države, se določa po vidiku obče blaginje.

Otiraj bratovske solze!

Eden izmed naših akademikov je pred dnevi obiskal družino zavednega koroškega Slovenca, ki je moral zapustiti po plebiscitu Koroško. Sedaj živi v veliki materialni bedi v Podborštu pri Črnučah. Sedemčlanska družina prebiva v sobi, ki ima 12 m² površine. V sobi nimajo niti prave peči, da bi mogli kuriti, tako da je ob zadnjem mrazu cela stena bila pokrita z ledom. Navadno niti drv nimajo, da bi si vedno toplo hrano kuhali. Oče je delavec in zasluži mesečno okoli 600 din. Od tega mora plačati za stanovanje 100 din. Odplačevati mora še dolg za hrano, ki ga je napravil v času dolge brezposelnosti. Za vsakdanje potrebe potem ostane silno malo, da jim je nemogoče izhajati. Otroci so v letih, ko potrebujejo največ in izdatne hrane, ki jim je pa žal ne morejo dati. Beda je silno velika in oče se zaman sprašuje, kako bo prebil zimo. **Zato se obrača na vse, ki bi z malim darom mogli pomagati in olajšati bedo, v katero ni zašel po lastni krivdi.**

Darove sprejema uprava »Straže v viharju«, Miklošičeva 5 (Akademski dom). Vsem darovalcem Bog plačaj!

*

Oznanjevalcem novih ver.

Napoleon I. je odgovoril nekomu, ki ga je prosil pomoči pri ustanavljanju nove vere, sledeče: »Dajte se najprej križati, potem pokopati. Nato pa pridite čez tri dni zopet živi k meni, potem se bo dalo morda o tem govoriti.«

Cerkev in država v Italiji

Dne 9. januarja t. l. se je zbralo pod vodstvom nekaterih škofov 2000 italijanskih duhovnikov v palači »Venezia« v Rimu, kjer jim je predsednik italijanske vlade izjavil svojo zahvalo za skrbno sodelovanje pri »bitki za žito«. Obojestranske izjave so več kot krajevnega pomena, zato jih navajamo. Videmski nadškof Nogara je v imenu duhovništva poudarjal, da duhovnik uči ljudstvo ljubiti domovino ne samo zaradi naravnih čustev in dobrin, ampak tudi, ker je to božja zapoved. Zato je duhovščina smatrala za svojo v e r s k o, poklicno dolžnost, ljudstvo navduševati, da najskrbneje obdeluje zemljo v obče dobro. Saj je tudi Zveličar najbolj ljubil svojo domačo zemljo. Tako sodelovanje je bilo olajšano duhovnikom posebno zaradi tega, ker imajo državne oblasti, predvsem predsednik vlade, globoko razumevanje za važnost vere v življenju narodov. Predsednik vlade Mussolini je dejal, da je sprejem tolikšnega števila duhovnikov p o s e b e n d o g o d e k v zgodovini Italije, ki je pogojen od drugega d o g o d k a i z r e d n e g a p o m e n a, od sporazuma, sklenjenega med Cerkvijo in državo pred 9 leti. Zato jih vabi, naj se spomnijo papeža, ki je ta sporazum odločno hotel kljub največjim težavam: t e m u s p o r a z u m u bo Italija vedno ostala zvesta in odtlej je prisrčno sodelovanje med državo in Cerkvijo dajalo lepe sadove. Predsednik vlade se je zahvalil duhovništvu za sodelovanje pri »bitki za žito«, saj se s tem pospešuje neodvisnost Italije. Posebno je pozval duhovnike, da naj skrbno v a r u j e j o podeželsko ljudstvo pred begom v mesto; saj je preveliko naraščanje mest **nezdrav pojav,** ki narod zelo obremenjuje; zemlja pa, čeprav revna, daja človeku vsaj živež za najnujnejše potrebe. Kmečko ljudstvo je **najbolj zdravo in verno,** zato naj ga župniki varujejo, kakor se morajo varovati družine z mnogimi otroki; saj družina, ki ni plodna, se izčrpa v sebičnosti, ki nikomur ne koristi.

Končno je Mussolini poveličeval poslanstvo Italije, kot katoliškega naroda, ki je nepremakljiv stožer katolicizma in krščanske civilizacije. Državniška modrost, ki se zrcali v teh besedah Mussolinija, je podobna Napoleonovi, ki je, čeprav sam ni bil izrazito veren, po francoski revoluciji odločno upostavil sporazum med Francijo in Cerkvijo, češ, da je revolucija najhujše zlo za človeštvo, nadalje, da bajoneti niso najbolj pripravni sedež za vladarja in da je vzgoja mladine umotvor, pri katerem mora sodelovati Bog sam. Nemški in francoski državniki očividno nimajo te državniške modrosti!

*

Komunizem — prva skrb komunistov.

Španski brezbožniki so prosili sovjetsko založniško podjetje »Antigis«, da bi jim natisnilo nekaj brezbožniških brošur v španskem jeziku, ker sami v Španiji nimajo ne papirja, ne tiskaren, ne stavcev. Brezbožniki v Sovjetiji so seveda tej želji hitro ustregli. Izdati nameravajo svojim somišljenikom na Španskem sledeče knjižice: Dolores Ibaruri (Passionaria): Borba Španije proti Cerkvi; Diaz, glavni tajnik španske komunistične stranke: Cerkev, gnezdo protirevolucije v Španiji; Nelken: Zgodovina španske državljanske vojne; Fernandez; minister: Zgodovina brezboštva v Španiji. Vse knjižice bodo izšle v velikanskih nakladah. — Kakor je iz naslovov teh knjižic videti, se španski komunisti živo zavedajo težkega socialnega in kulturnega stanja v španskem proletariatu in mu hočejo s tako propagando hitro pomagati, da bi čimprej popravili, kar je Cerkev s svojimi sirotišnicami in bolnišnicami zamudila, kakor ji očitajo.

Kardinal Verdier je opravil 8. januarja cerkveno žalno opravilo za vse sodelavce pri filmu, ki so v preteklem letu umrli.

I v e r i

Doslej so bili že štirje člani stalnega odbora za evharistične kongrese v Jugoslaviji imenovani za škofe, in sicer že umrli Starčević v Senju, dr. Tomažič v Mariboru, dr. Ujčič v Belgradu in sedaj dr. Butorac v Kotoru.

Leta 1937. je bilo v Jugoslaviji 12 evharističnih kongresov. Največičastnejši je bil dubrovniški, namenjen vsem škofijam ob Jadranskem morju, na katerem pa so bile zastopane vse naše škofije. Računajo, da se je udeležilo teh kongresov 165.000 do 170.000 vernikov.

Za l .1938. je predvidenih zaenkrat v Jugoslaviji 13 evharističnih kongresov: v Varaždinu, Samoboru, Petrinji, Senju, Delnicah, na Krku, v Busovači, v Vidovičih, v Posušju, Benkovcu, v Jajcu in v Letnici. Razen tega bo imela svoj kongres tudi hvarska škofija.

General Franco je v razgovoru s časnikarji povedal o bodočem šolstvu v novi Španiji sledeče: »Ne bo potrebno ustanoviti posebne katoliške univerze, ker bodo vse naše univerze katoliške. Vsaka univerza bo imela stolico za versko filozofijo. Najdejo se ljudje, ki mislijo, da se verska in moralna vzgoja mora omejiti le na otroke, in da se verouk in moralka učita le v osnovnih, deloma še v srednjih šolah. Na ta način si domišljajo nekateri učenci in dijaki, ko dosežejo določeno starost, da je ves verski pouk, ki so ga doslej uživali, samo bajka. Temu mora biti konec! . . .«

Praški kardinal Kaspar je v pogovoru o zidanju novih cerkvá v praških predmestjih dejal: »Dokazano je, da je porast zločinstev v zvezi s porastom brezbožništva. Zato naj vsak, ki si resno prizadeva zboljšati družbo, podpira z vsemi sredstvi zidanje cerkva.«

Kardinal Gerlier o katoliški akciji.

Kardinal Gerlier je v svojem nastopnem govoru omenil tudi KA, ponovno pa je govoril o njej na zborovanju škofijske zveze KA: »KA ni kakšna malenkost. Kar zahtevam od vas je, da darujete vse svoje življenje in stavite na razpolago vse svoje sile. Povsem resno in mnogo morate premišljevati o svoji vzgoji. Ne dajte, da bi vas prištevali med one nedosledne katoličane, ki vihte nad glavo zastavo, pa jo v zasebnem življenju bojazljivo izdajajo. Za svojo častno dolžnost jemljite to, da vero v življenju udejstvite!«

V Strassburgu je imel pred nedavnim 65 letni vdovec, oče enajstih otrok, novo sveto mašo. Izmed devetih še živečih otrok so trije v redu redemptoristov, tri hčerke pa so usmiljenke.

Rim je razdeljen v 95 župnij in ima 423 cerkev, 218 javnih kapel in 70 molilnic.

Msgr. Caruana, apostolski nuncij za Kubo, je v El Rinconu birmal 37 gobavcev. Zavod za gobavce je ustanovil pred 300 leti jezuitski pater in ga vodijo usmiljenke. Sedaj je v njem 350 gobavcev.

V Augsburgu je nemška tajna policija prepovedala moško kongregacijo Srca Jezusovega pod pretvezo, da je imela več sestankov, ki jih ni prijavila policiji.

V Nemčiji verske organizacije zaradi pritiska in preganjanja vlade vedno bolj trpe. Da bi otroci kljub temu, da izganjajo duhovnike iz šol, bili dobro poučeni v katoliškem nauku, so začeli vzgajati laične katehistinje, ki bodo mogle zasebno poučevati mladino, ki so jo nasilno odtrgali duhovnikom.

Zveza bojujočih se brezbožnikov je predlagala brezbožniški internacionali, naj določi en dan v letu za »mednarodni dan brezbožništva«, ki naj bi bil za svobodomislece in za brezbožnike istega pomena, kakor je 1. maj za marksiste in komuniste. Po vseh deželah naj se ta dan prirede demonstracije in sprevodi. Predlagali so za ta dan božič, veliko noč in binkošti.

Pozno spoznanje sovjetov

Voditelji sovjetske vlade so spoznali usodne sadove, ki jih prinaša dopustitev in uzakonitev samovoljne razdružitve zakona in neomejena pravica žen do splavov, zato so izdali načrt za omejitev samovoljnih razvez zakona in splavljanja. Tako je 23. aprila 1936 v listu »Trud« predsednik komisije Stoltz razložil temeljna načela reform: »Zakon je socialna zadeva, do sedaj je bila razporoka lahka stvar, sedaj je pa že zadnji čas, da jo otežkočimo. Neobhodno potrebno je, da omejimo pravice in dolžnosti zakoncev in dosežemo, da začno skrbeti predvsem za otroke. Sovjetska žena je sicer enaka možu, toda ni oproščena velike dolžnosti, ki ji jo je podelila narava — materinstva.« Stoltz je še dostavil, da je splav v deželi socializma nedopusten.

Podobno izvaja časnikar Kolcov v »Komsomolskaji Pravdi«: »Ločiti sta se smela zakonca zaradi malenkosti in ta malenkost, ki se je zdela sprva kot ključ, namenjen, da odpre vrata svobodi, razdvaja družino, razbija življenje in onemogoča življenje malim nedolžnim bitjem.«

27. maja 1937 je bil izdan načrt novega rodbinskega zakonika. Ta prepoveduje splav in nastopa proti razporoki.

Toda, kako naj se to izvede, dokler ne bo ruska žena popolnoma osvobojena od obveznega dela v tovarnah in državnih delavnicah?

Neka ruska žena na ta načrt takole odgovarja: »Imam dva otroka, moj mož je študent, ki dobiva 110 rubljev, jaz sem pa delavka in dobivam 400 rubljev mesečno. Takoj, ko končam z delom, stečem v otroško zavetišče iskat svojega otroka. Ko pridem domov, najdem stanovanje že tako bedno, v popolnem neredu, medtem ko me sinček, ki se mu mudi v šolo, prosi, naj mu dam jesti. Človek bi znorel! Kako naj si v takih razmerah dovolim še enega ali več otrok.«

Jasno je torej, da sanacija tega zakonika ne bo imela pravega učinka, dokler se socialno stališče ruske žene v bistvu ne zboljša.

*

V Češkoslovaški so v l. 1937. izdelali 47 novih filmov (v l. 1936. še samo 31); uvozili so jih 269 (l. 1936. še 287), izvozili pa 37.

Za našo univerzo

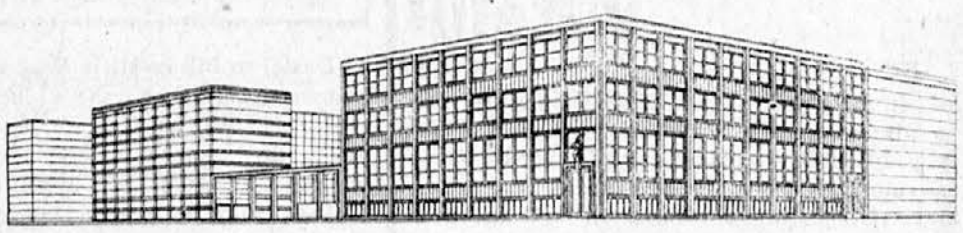

Strojni inštitut

Konec januarja ozir. v začetku februarja se bo odločilo, kaj in koliko dobi slovenska univerza za izboljšanje svojega bednega stanja. Ne pretiravamo nič, saj se je tako nekako izrazil celo g. prosvetni minister, ko je obiskal Ljubljano. Izbirati, kaj naj dobi ozir. kaj se naj zgradi, je res težko, ker je **ni fakultete in instituta, ki bi ne trpel pomanjkanja kreditov in prostorov.**

So pa stvari, ki ne trpe nobenega odlašanja več in o katerih se mora odločiti, ali dobe, kar jim gre po vseh božjih in človeških postavah in prično dostojno spolnjevati svojo nalogo, ali pa bodo še nadalje životarile. Vsak mora uvideti, da **institut brez prostorov obstojati ne more,** da se študentje brez praktičnih vaj ničesar naučiti ne morejo in da v takih razmerah ne moremo upati, da bomo kdaj sami vzgajali sposobne znanstvenike. Akcija je bila v zadregi, ko je bilo treba določiti najnujnejšo potrebo naše univerze. Ali strojni institut, ali hidrotehničnega, ali rudarski oddelek, naravoslovni institut, dovršitev knjižnice (kjer je zaradi pomanjkanja denarja vse delo zaostalo) itd.

Prosvetni minister je uvidel, da je najobupnejše stanje strojnega oddelka in takoj se je pojavilo vprašanje, ali ne bi bilo najbolj primerno zahtevati kredit za strojni institut. Za to je govorilo več stvari: naklonjenost prosvetnega ministra, intenzivna akcija g. prof. Lobeta pri izdelavi potrebnih načrtov in proračunov, obljuba podpore mestne občine in banovine.

Po lanskem vrstnem redu bi bili morali zahtevati hidrotehnični institut. Glede tega instituta je bil pa že konec oktobra odobren kredit 102.000 din za opremo. Gradbeni oddelek hidrotehničnega instituta je namreč poslal preko rektorata v Belgrad predlog, obsegajoč tri točke: v prvih dveh se je zahteval kredit, bodisi v celoti enkraten, bodisi v več obrokih za zgraditev celotnega novega poslopja, tretja točka pa je zahtevala, da se, če se odkloni nakazilo celotnega zneska (3 milijonov 100.000 din) podeli vsaj denar za opremo provizorija na Cesti dveh cesarjev. Povsem razumljivo je, da se je Belgrad odločil za zadnji predlog in tako je bil hidrotehnični institut odpravljen z zneskom 102.000 din, ki je predviden v državnem proračunu 1938. To je bil glavni nagib, da se je Akademska akcija odločila, da se zavzame za zavod za strojništvo. Načrte in proračun je sestavil gospod inž. arh. Tomašič in so bili v začetku decembra odposlani v odobritev gradbenemu ministrstvu. Stavba bo stala nasproti sedanje tehnike z enim traktom ob Aškerčevi, z drugim ob Murnikovi ulici in bo tudi v arhitektonskem oziru lepo in monumentalno poslopje v ponos Ljubljani in njeni mladi univerzi. Omeniti bi bilo treba še, da je tudi župan g. dr. Adlešič pokazal tej akciji veliko naklonjenost s tem, da je obljubil, da bo dal na razpolago delavce, ki bodo v najkrajšem času pričeli pripravljati teren na mestu, kjer se bo pričelo zidati.

Akademska akcija budno pazi in se trudi, da pridobi za to akcijo potrebno naklonjenost in podporo vseh odločujočih oseb in upa, da prizadevanje ne bo ostalo brez uspeha. Slušatelje in slušateljice naše univerze bo odbor Akademske akcije izčrpno informiral o svojem delu na širšem sestanku, ki bo še pred zaključkom semestra.

Poukekonomije na visokih šolah

Pri društvu »Pravnik« je univ. profesor dr. Aleksander Bilimovič predaval v sredo, 12. t. m., o pouku ekonomske vede na evropskih šolah. Pri tem se je naslanjal na izsledke ankete, ki jo je priredila francoska »Revue de la vie économique«. Pri tej anketi so sodelovali profesorji francoskih, angleških, nemških, italijanskih, belgijskih in avstrijskih visokih šol, ki se na njih predava ekonomija, in so opisali razmere na zavodih vsak v svoji državi.

Po izčrpnem poročilu je g. prof. dr. Bilimovič podal nekaj zaključkov, ki bi jih naj mi za naše razmere uporabili, da smotrno in današnjemu času, ko so v ospredju družboslovna in torej tudi gospodarska vprašanja, primerno uredimo pouk ekonomske vede. Predlogi, ki jih v kratkem podajamo, so umestni tem bolj, ker prej ali slej bo treba izdelati in izdati novo uredbo za pravne fakultete naših univerz.

1. Treba je ohraniti zvezo med pravom in ekonomsko vedo;

2. cepiti pravno vedo v dva ločena oddelka (kot so to storili l. 1935. v Avstriji, ko so uvedli poseben državnoslovni oddelek, ki podeljuje doktorat iz državoslovnih ved) ne bi bilo smotrno;

3. reorganizira naj se pouk prava brez podaljšanja učne dobe, tako da bodo slušatelji morali polagati prvi izpit po prvih treh semetrih (kot doslej), da bodo smeli polagati po nadaljnjih treh semestrih drugi izpit in še po nadaljnjih dveh semestrih tretji izpit;

4. ekonomski pouk naj se razširi, posebno nauk o posebnem pridobitnem gospodarstvu in se uvede praktično delo (ogled podjetij, statistika itd.);

5. samostojno delo slušateljev naj se poveča, seminar se razširi in naj se mu dodelijo asistenti, iz katerih bomo dobili znanstveni naraščaj;

6. Ljubljana nujno potrebuje dobro ekonomsko knjižnico, ki naj z večjimi dotacijami države in darovi gospodarskih korporacij in podjetij omogoči delo v seminarju;

7. uvede naj se gospodarska praksa slušateljev v državnih in samoupravnih zavodih ter zasebnih podjetjih.

Misli o narodnem jeziku

»Aufwärts« (1905) piše v obliki pesmice: »Narod lahko mnogokaj opusti, če ga prisili k temu stiska; toda bojevati se mora do zadnjega proti sovražniku, ki mu hoče vzeti njegov jezik. Kajti v jeziku so korenine našega življenja in po njem dobi naše življenje podlago. Kdor je zapravil svoj materinski jezik, je izgubil domovino.«

Inspektor meščanskih šol, Frank, je napisal v »Leitschrift für österreichisches Schulwesen« (1904/5): »Splošna izobrazba duha in razvoj jezika sta v medsebojni pogojni zvezi; ne morem si torej misliti razvoja duhovnih funkcij brez materinskega jezika.« »Učitelj ne sme občevati z učenci po bergljah narejenega književnega jezika in ne sme siliti otrok k temu, da vidijo v tem papirnatem, neokretnem spakedranju svoj materinski jezik, ki ga težavno in slabo govore. Učiti torej ne sme nobenega novega jezika, ampak samo zboljšanje narečja, ki mora tvoriti temeljno podlago za otroško zgradbo jezika.«

Greutrup («Vera in materinski jezik«): »Človek je tako rekoč vrojen v materinski jezik. Ta mu je položen kot dediščina v srce, toda ne brez zahteve po njegovem sodelovanju. Prepričani moramo biti, da ni, razen telesa in duše, nobene legitimnejše posesti, kot materni jezik. Nobenega polja, nobene hiše, nobene obleke človek ne poseduje tako trdno kot svoj materinski jezik.«

Jakob Grimm, Karl Vogl, Jules Simon, Marcel Prevost soglašajo, »da postane narod, ki izgubi svoj materni jezik, manj vreden!«

Maurice Barris pravi: »Pospeševati razdejanje materinskega jezika v šoli se pravi, neizgrešljivo uničiti inteligenco, narediti pohabljence za življenje, ustvariti narod bedakov!« »Südmark«, glasilo tega društva, pravi v 1. zvezku 1937 pod naslovom: »Narodno delo na severu«: »Koliko morajo žrtvovati Nemci, da smejo v svojih kulturnih združenjih negovati svojo narodnost. Toda, če stopijo v kakšno še tako nedolžno zvezo s kulturnimi društvi onstran meje, je takoj na dnevnem redu sumničenje, da celo preganjanje zaradi veleizdaje.«

Dr. iur. et phil. Walter Pembaur (»Misli k etiki manjšinskih pravic«) piše, da »postane narodna manjšina, ki prostovoljno vzame nase težak boj proti raznarodovanju, krvaveča priča žive povezanosti svojega naroda. Etično je vredno delo, ki hoče to zvezo razrušiti z nasiljem, najhujše obsodbe. Zločin proti pravemu duhu človeške etike je zlasti zatiranje in raznarodovanje delov naroda, ki se proti takemu nasilju ne morejo braniti.«

Dolgoletni predsednik »Südmarke«, doktor Maksimilian Mayer, je izjavil na rednem občnem zboru tega najhujšega sovražnika slovanstva in njegovih temeljnih pravic, 12. maja 1935 na Dunaju: »Narodno delo ima najgloblje, v metafiziko segajoče, temelje v prepričanju, ki ga potrjujejo tudi izsledki povsem znanstvenega raziskovanja, da je odtegnjena pripadnost k gotovi narodnosti moči volje posameznika ali kake skupine, in ne sme biti zaradi tega ta pripadnost nikdar predmet kakšne nasilnosti, ker se dviga vse od usode upravičeno zakonito nad človeško delovanje! Premaganje narodnosti z nasilnimi metodami kulturne vrste je prav tako izključeno kot je nemogoče vrtnarju iz hrasta vzgojiti jelko. Hrastov gozd se lahko pretvori v jelkinega samo, če odstranimo sploh vse kali hrasta in jih nadomestimo s poganjki jelke.«

Pridobivajte nam novih naročnikov!

Književnost

Številka 19.

Nastanili so se v eni izmed barak mestne občine. Sedmero jih je bilo. Domovali so pod borno streho kakor uklenjeni. Tam ima pač pesem življenja drugačno melodijo kot med visokimi in svetlimi hišami, ki stoje v ravni vrsti ob šumnih mestnih ulicah. Tam se slika zaobrne in tedaj vidiš in gledaš življenje z druge strani, življenje od blizu. Morda te dirne utrip njegovega srca, morda se začudiš nizkemu stropu in ozkim hodnikom, morda te prevzamejo mrki obrazi, ki zro vate kakor v nedosegljivo skrivnost... — kaj bi te brigala pestrost tistega sveta, saj to ni zate, beži, beži ven, na ulico, na pločnik, na lepo tlakovano cesto, tam so tvoji ljudje, tam je tvoj korak, tam je tvoj dom!...

In vendar so tudi tam v baraki ljudje: oče, mati in še pet otrok. Starejša dva hodita v gimnazijo, Milan v sedmo, Sonja v šesto. Trinajstletni Jovo z bratcem Petrom še v ljudsko šolo, mala Mimi se koplje v zibki. Tako prijazne so njene očke, da bi se človek sklonil in vroče poljubil to drobno življenje, ki še ne pozna sivih oblakov in mrzlih vetrov, ne, Mimi še sanja noč in dan o sladkem mleku, o toplih plenicah in prijaznem materinem obrazu.

Na visokem nebu se je smejalo sonce in s svojo mehkotoplo dlanjo božalo prostrana polja, sedalo na strehe predmestnih poslopij in se kopalo v dolgih obcestnih lužah. Dan je bil umit, prazničen. Zunaj je bilo sonce, a hodnik je bil kljub temu temačen. Oči so komaj razločile posamezna vrata.

Številka 19. Potrkaj...

Tisto popoldne so bili vsi doma, kot skoraj zmeraj. Otrok niso puščali k sosedom ali na cesto, sram jih je bilo, da bi razkazovali svojo grenkobo drugim. Radi bi jo zakrili, a nekdo je stal zmeraj za hrbtom in kruto ukazoval: ne smete!

Zatohel zrak je udaril v sveže lice, človek bi najrajši skremžil obraz in stopil za korak nazaj; morda bi bilo bolje, da bi sploh ne vstopil. Saj je tam zunaj sonce, prijazno sonce in lep dan, tam so živahne ulice... kaj sploh stopaš v to mračno zatohlost? Ne slutiš, da tukaj diši po smrti, da tukaj ni življenja?...

Oče je ležal. Revmatizem se ga je bil lotil. V Ljubljanici so takrat delali in on ni imel dobre obutve. Gazil je po blatu in vodi, v dežju in mrazu. Neko noč ga je stisnilo in ga tako neznansko tiščalo v nogah, da je kričal. Tistikrat mu je žena povila otroka in tudi otrok je kričal.

Na desno oko je bil napol slep. Zdaj pa še ta bolezen v nogah. Ah, kaj vse to, da bi le mogel ustreči ženi in otrokom! Da, nikoli se mu še niso tako neznansko zasmilili kot zdaj. Gledali so vanj kakor lačni mladiči v staro, ki jim nima kaj prinesti, ker je huda nevihta odnesla slehernega črvička. Petero mladičev in nič za lačne želodčke. Moj Bog, živeti morajo! Oče pa nič ne dela: zdaj ne more, ko bo mogel, ne bo dobil.

V zibki je zajokal otrok. Mati se je sklonila in ga vzela v naročje. Stara ura, ki je visela ob steni za vrati, je enakomerno in dolgočasno tiktakala. Milan in Sonja sta sedela na zaboju ob zaprašeni omari in kakor osramočena zrla v tla. Jovo se je igral poleg njiju; v leskovo paličico je vrezaval razne figure, Peter pa je opazoval in zdaj pa zdaj pripomnil, da je to prav, ono pa nápak.

»Bo za praznike kaj podpore? Ste kaj povprašali na uradih?«

Oče si je popravil raztrgano odejo in dal komolce pod skuštrano glavo. Oči so se mu plaho zbegale, videlo se je, da mu je težko odgovarjati na zastavljena vprašanja. Prisiljeno je zakašljal in povzel besedo:

»Ah, saj bi prosil, če bi bilo kaj upanja. Lani ni bilo nič. Prazniki so šli mimo nas kakor sneg, ki je skopnel in se človek ne briga več zanj...« Glas se mu je trgal, ko je ponehaval govoriti.

Gledal je v sajasti strop, misli so bile težke, kajti trpljenje so nosile na svojih plečih, niso mogle svobodno romati po odkazani poti. Žena se je obrnila za hip v stran. Otrok je še zmeraj jokal, kot bi ne maral materine roke.

»Da bi vsaj pošteno jedli!« je vzdihnila mati. Solza ji je silila v mračne oči. »Štirinajst dni že nismo videli kruha in to je najhuje...«

Otrok se je umiril. Mati mu je obrisala z robom višnjevega predpasnika objokane oči in ga tolažeče poujčkala.

Skozi zamazano okno, ki je bilo visoko zadelano z rjavozelenim mahom, se je videlo po širokem barju. Tam se je vila Ljubljanica. Gole breze in samotni hrasti so sanjali o pomladi, ki je bila še daleč, daleč. Iz nižin se je utrgala jata vran in splavala v daljo. Na zahodni strani se je nebo pordečilo; sonce je jemalo slovo. Mrak je že silil natihoma v predmestje.

V baraki je bilo spet tiho. Le stara ura je žalostno trgala tišino. V duše je legal mrak brez večerne zarje.

Slavko Blažič.